

УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

*к.е.н., доцент Сабліна Н.В.
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

Сучасні умови функціонування суб'єктів підприємництва України, що характеризуються високою нестабільністю, вимагають від керівників активізації управлінських рішень в напрямку розширення діяльності та зростання фінансово-економічних показників підприємств. Базою розвитку та подальшого ефективного існування будь-якого підприємства є капітал завдяки здатності генерувати грошові потоки та створювати нову вартість. Тому менеджмент підприємства повинен забезпечити ефективне управління та своєчасного коригування структури капіталу, оскільки саме оптимальна структура капіталу дозволяє отримувати максимальний прибуток, рентабельність, фінансову стійкість та високі показники ліквідності й платоспроможності. Висока роль капіталу в економічному розвитку підприємства і забезпеченні задоволення інтересів держави, власників і персоналу визначає його як головний об'єкт фінансового управління підприємством, а забезпечення ефективного його використання належить до найбільш відповідальних завдань фінансового менеджменту.

Управління капіталом – це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності підприємства [1, с.259].

Управління капіталом підприємства направлене на вирішення таких основних завдань [2]:

- 1) формування достатнього обсягу капіталу, що забезпечить необхідні темпи економічного розвитку підприємства;
- 2) оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання;
- 3) забезпечення умов досягнення максимальної доходності капіталу при запланованому рівні фінансового ризику;
- 4) забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням капіталу, при запланованому рівні його доходності;
- 5) забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку;
- 6) забезпечення достатнього рівня фінансового контролю над підприємством з боку його засновників;
- 7) забезпечення достатньої фінансової гнучкості підприємства;
- 8) оптимізація обороту капіталу;
- 9) забезпечення своєчасного реінвестування капіталу.

Управління капіталом підприємства, як і весь процес управління, в залежності від термінів має два напрями: стратегію і тактику управління [3], що тісно пов'язані між собою. Під стратегією розуміється загальний напрямок і спосіб використання засобів для досягнення поставленої мети. Стратегія розвитку підприємства пов'язана з необхідністю залучення додаткових фінансових ресурсів для оновлення своєї матеріально-технічної бази. Встановлюючи визначені правила й обмеження, стратегія дозволяє сконцентрувати зусилля на тих варіантах рішень, що не суперечать обраному напрямку управлінської діяльності. Тактика управління — це конкретні методи і прийоми досягнення поставленої мети у визначеній ситуації й у визначений момент часу. Завдання тактики

управління — вибір найбільш оптимального рішення і способів його втілення в ситуації, яка склалася [4].

Налагоджений механізм управління капіталом передбачає [5]:

чітку постановку цілей і завдань управління капіталом, а також контроль за їх дотриманням у плановому періоді;

удосконалення методики визначення й аналізу ефективності використання усіх видів капіталу; розроблення напрямків оптимізації процесу управління капіталом, а також їхнього аналізу і запровадження;

розроблення методики оперативного управління високоліквідними обіговими активами; розроблення загальної стратегії управління капіталом;

використання у процесі управління економічних методів і моделей, зокрема під час аналізу і планування;

орієнтацію на використання внутрішніх важелів впливу на процес управління капіталом.

Рівень ефективності господарської діяльності підприємства визначається цілеспрямованим формуванням його капіталу.

Ефективно діюча система формування капіталу в межах підприємства дозволяє максимізувати його ринкову вартість, забезпечити фінансову стійкість й рентабельність та мінімізувати ризики фінансово-господарської діяльності в довгостроковому періоді. Оцінку функціонування системи стратегічного управління формуванням і використанням капіталу підприємства доцільно здійснювати на основі аналізу загальної стратегії підприємства в розрізі функцій менеджменту. В основі стратегії формування та використання капіталу підприємства покладено вибір ресурсного забезпечення функціонування підприємства, розробка системи організаційних, економічних та фінансових орієнтирів його діяльності у сфері формування та використання фінансових ресурсів для досягнення перспективних цілей з урахуванням потенційних можливостей підприємства.

Напрями управління капіталом підприємства поділяються на [6]:

управління власним капіталом (полягає у визначенні та реалізації політики щодо формування власного капіталу за рахунок зовнішніх та внутрішніх джерел);

управління залученим капіталом (полягає у визначенні та реалізації політики щодо збільшення капіталу підприємства за рахунок таких внутрішніх джерел, як додаткові внески учасників (засновників), випуск акцій тощо);

управління позиковим капіталом (полягає у визначенні та реалізації політики щодо збільшення капіталу підприємства за рахунок таких зовнішніх джерел, як банківський кредит, товарний (некомерційний) кредит, емісія облігацій тощо).

До власних коштів формування капіталу належать наступні складові: зареєстрований капітал, тобто капітал підприємства, утворений від внесків засновників; амортизаційні відрахування; дохід, в аспекті прирощення вартості підприємства за рахунок продажу товарів та послуг та прибуток. До зовнішніх джерел формування капіталу належать: кредити як довгострокові, так і короткострокові, стійкі пасиви та кредиторська заборгованість.

Співвідношення власного і позиченого капіталу, який використовується підприємством у процесі своєї господарської діяльності формує структуру капіталу.

Структура капіталу, яка використовується підприємством, визначає багато аспектів не тільки фінансової, але й операційної та інвестиційної його діяльності, справляє активний вплив на кінцеві результати цієї діяльності. Вона впливає на коефіцієнт рентабельності активів і власного капіталу (тобто на рівень економічної і фінансової рентабельності підприємства), визначає систему

коефіцієнтів фінансової стійкості і платоспроможності (тобто рівень основних фінансових ризиків), формує спів відношення доходності і ризику у процесі розвитку підприємства. В умовах ринкової економіки для підприємств усіх форм власності й організаційно-правового статусу основними джерелами формування фінансового капіталу виступають як власні, так і позикові кошти [7].

Існують такі базові стратегії управління капіталом:

консервативна, метою якої є отримання доходності вищої, ніж за банківськими депозитами за значно менших ризиків, ніж на ринку акцій;

збалансована, де очікується отримання доходності, що порівнюється з середньоринковою за найліквіднішими акціями, але з меншим ризиком;

ризикова, де метою є отримання максимального приросту активів;

індексна призначена для інвесторів, які мають на меті отримання інвестиційного доходу з портфеля цінних паперів, сформованого на основі індексу [1].

Зазначимо, що структурними елементами системи стратегічного менеджменту формування та використання капіталу є дві підсистеми: система, яка управляє процесом акумуляції та розподілу фінансових ресурсів (суб'єкти управлінського процесу) та система, якою управляють в процесі формування та розподілу капіталу (об'єкти управлінського впливу).

Головним суб'єктом системи управління фінансовим капіталом підприємства є менеджмент компанії різних рівнів управління. Топ-менеджмент компанії (керуюча система) є головним генератором ідей та рішень у сфері формування капіталу, менеджери нижчих ланок управління безпосередньо задіяні також у виконанні (реалізації) управлінських рішень вищого керівництва [2].

Об'єктом управління в системі мобілізації та використання капіталу (керованою системою) є процес залучення фінансових ресурсів з внутрішніх і зовнішніх відносно суб'єкта господарювання джерел, мобілізація капіталу на фінансових ринках; управління його структурою, середньозваженою вартістю та сукупністю фінансових ризиків, пов'язаних з акумуляцією фінансових ресурсів та ефективне його використання в процесі фінансово-економічної діяльності підприємства.

Таким чином, метою управління капіталом підприємства є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періоді. Ця мета одержує конкретне вираження в забезпеченні максимізації ринкової вартості підприємства, що реалізує кінцеві фінансові інтереси його власників.

Література: 1. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: учеб. курс / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2001. – 528 с. 2. Ламанов С. В. Система завдань управління капіталом підприємства / С. В. Ламанов // Управління розвитком. – 2011. – № 1(98). – С. 155–158. 3. Ілюхін О. О. Ефективність виявлення та урахування економічних та організаційних передумов раціонального управління капіталом промислового підприємства / О.О.Ілюхін // Вісник економічної науки України. – Донецьк. – 2011. – № 2. – С. 49–51. 4. Золотаренко В. О. Функціонально-структурна модель управління структурою капіталу підприємства / В. О. Золотаренко // Управління розвитком. – 2011. – № 1(98). – С. 147–150. 5. Базартінова О. В. Управління позиковим капіталом підприємств і його основні джерела формування / О. В. Базартінова // Вісник Донецького університету економіки та права. – 2011. – № 2. – С. 125–128. 6. Бланк И. А. Управление капиталом : учебн. Курс / И.А. Бланк. – К. : Изд-во "Ника- Центр", "Эльга", 2004. – 576 с. 7. Семенов А. Г. Особливості формування капіталу підприємства / А. Г. Семенов, Л. А. Юсипчук // Вісник економічної науки України. – 2014. – №1. – С. 110–114